MSIME POPULLORE

per me ju ruejt

kolerës.

BKSH

BKSH

1. Mëndyra si duhet me ju ruitë kolerës:

Kuer bje kolera n' donji vênd, gjith e cila e ligë qi vjen e percjellun me t' shkueme t' barkut o t'vjellët, kjo âsht per t'u pas frigë, e preiandej aj nieri qi t' jeen kshtû n' kohë t' kolerës do t' thrrasë me t' shpejtë heqimin e do t' rrinë raat deri saa t' vînë, e mos me hanger.

2. T' ciltat jan sebepet e kolerës?

Kolera pertrîhet prejë do krymave t' vogjel qi mund t' shifen sallde me turbija t'forta. Gjinden me shumicë t' madhe n' t' viellun o t' shkueme barkut t' atyne qi kan koleren.

3. Si mundet m' u njitë kolera?

T' gjitha sendet e ndyeta qi shifen a nuk shifen, vetum qi t' i keet perdorue i koleruëmi n' kohë t' vielltit e t' shkuemit barkut, njesin koleren. Nieri i shndosht mundet me e marrë praa n'perdorim t'ktyne sendeve ndyeta, pse i nep sebep me hîi krymi n' gojë, n' mide, n' zorrë.

4. T' ciltat jan sendet qi n'kohë t'kolerës munden mâa parë me kapë krymin o mikrobin e sajë?

N' koh t'kolerës janë per t'u pasë frigë letrat qi kalojnë dorë n' dorë, petkat etj. qi kan pasë t' perpjekun me ndojni t' koleruem; ə

mâa t' parat jan heenat e piinat qi dalin prejë donji shpiis ku gjindet elgata. Janë per t' u pasë frigë t'gjitha sendet qi hahen e qi blehen nder dugajgjii, e qi kan marrë pluhnat e rrugave, sidomos pemtë e barishtet, parja letret, kafet etj. Ashtû edhè t' gjitha njiato sende qi nuk dihen prejë ç' dheut vînë

N'koh t'kolerës janë per t'u pasë frigë ujnat e krojeve, t'lumnave, t'elqenve e t'pusave.

5. Si duhet me punue kundra kolerës?

Per me mujtë maa kollaj me mytë krymin e kolerës duhet gjithmon ujin m' e vlue, henat me i zie o me i pjekë. Praa hena t' ftofta mos me hanger.

Pastrim t'madh nder shpija e me perdorue lanje baresh qi viëin per me largue t'ligen. Duhet me pasë n' kujdes t' madh miden, tuej mos me e randue me hena o piina.

Ujin qi merret prejë pusave o prejë vrijimeve tjera m'e vlue nder ênë t' dlira o t' kallajtisuna, e kto ênë duhet me i mlue me kapak. Kush don masandei me bâa ket ujë mâa t' lezetshem mundet me i qitë n'kohë t' piimit pak vênë o disaa pika ufuth o lang elmomit.

Mos me u laa nder hamame e sidomos nder ujna qi nuk rrjedhin. Buken e brumnat qi s' bâhen n' shpii munden me kênë t' paa qedershme kuer t' vêhen n' furrë o t' zjerm per 10 - 15 dekika.

Mundena veç me i njehë t' mira e t' paa rrezikshme barishtet e pêmtë qi i kena nder kopshtîje t' ona, kshtu edhe tamlin e tlyenin

prejë baktiis qi majmë n' shpii, por nuk duhet qi kto sende shpijet t' keen t' perziem me ujna t' peryem.

Per para se t' hahet donji send duhet me laa duert me ujë e sapun, pse me duer t'paa laame e qi perkasin gjâa t' ndyeta e beldà kolerë, tuej avritë sendin afer gojet hînë krymi bashkë me kashatë.

Mos me pii aspak spiriti. Kush nuk mund t'i bâjnë t' manguna t' zgiellin mâa mirë me pii vènë se birë, por as kto mos me i pii jashtë hududit.

Spiritit janë sebep me prishë miden n' kohë t' kolerës, e bilè shumica e gjindve qi marrin koleren i bân vakii n' e hâne, e pse: tui piimun shum diten e festës. T' ruhena prejë piinavet e prejë sendeve t' freskta qi neper rruga shiten, e qi janë limonada, shirupna, dordullmah etj. pse ato gota shtihen nder gjithfarë gojsh.

Kishte me kènë mirë m' u largue edhè prejë kallablleqesh, se nder gjind shum, fort kollaj mundet me u gjetë donji i lig.

Mos me shkue nder shpija ku kaa shperthye kolera. Nuk âsht urtii edhe me shkue nder mejhana kû prejë gotave e shisheve t' ndyëta e qi kalojnë goj neper gojë mundet m' u marrë krymi.

Mos me puthë n' kohë t' kolerës sende qi tjerët kan mûjtë me puthë perpara, pse n' ket mndyrë merret krymi n' gojë. Deri saa t' jetë kolera n' sheher mos me shkue me bâa vizita e sidomos me ruejtë t' dekun.

Nder kto msime duhet me vaditë edhè fmiit t' ruhen.

Per saa t' jetë kolera e cila edhè mos me kênë duhet me qitë nder qenefe, nder llomna, balta e plehna, pak qelqere t'paa shueme. Plehin duhet m' e qitë n' gropë e m' e myllë n'mëndyrë qi mos m' u dukë handraku.

Âsht fort e rrezikshme kolera n'kojshii, e prejë andej duhet me rujtë shtâstë qi kena, si qèjtë, pulat etj., pse kto tuej shkue andej binë me vedi n' shpii t' zot krymin e kolerës.

6. Çka duhet me bâa n' shpija t' ona kuer mrend kaa shperthye kolera?

Âsht e diitun qi duhet me daa t' ligun m' nji odë posaçe m' nji mendyre qi kerkush mos t' pershkohet per at odë. Âsht mirë edhè me hiekë takamet qi gjinden n' at vend, me i lanë t' ligut veç çka i duhet. Kuer nuk mundena m' e daa t' ligun n' shpii o nuk mund t'i sherbehet t'ligës t'tii, duhet ather m' e çue n' spital..

Por saa kuej i shkon n'mendim qi mrend kaa koleren, mukajeti mâa i pari i asajë shpii âsht per me lagë shpiin me lanje qi janë pastafat per m' u mytë krymi i kolerës, e me kso baresh duhet me lagë t'vjelltit e t'ndyëtit qi i ligu qet per jashta, kmishat çarçafat etj. qi i ligu perdoron. Me kto lânje viin me u laa edhè hysmetçija i t' ligut.

Kto lânjie munden me u gatue edhè n' shpii. Kshtu fija e vlueme viën per me laa

petkat; osè me i laa me ujë t' vluem ku nder 50 okë ujë t' jeen i shkrîim 1 okë sapun.

Per me mytë mikrobat qi dalin me t' vjellët e t' shkuëme barkut mundet m' u perdorue edhe gelqere e paa shueme pluhun, e kjo gatohet kshtu: tui shprazë sypri 1 okë ujë permii 1 okë gelqere, e massi t' perzihet mirë me i shtue edhè 3 okë ujë.

Ky soi lang gelqerjet do t' gatohet per ditë i freskt. Per t' lame t' duerve pos ujit e sapunit mundet m' u perdorue edhe ufuth e fortë.

Kush nuk mundet a nuk don me gatue ksi lanjesh n' shpii, mundet m'e shue elngaten tuej perdorue per gjithshka açid karbolik 5 perqindsh t' shkriim; veç per me laa duert me kyt lang duhet me i shtue edhè nji herë aq ujë. Per me laa petkat e perlyeme duhet me perzii 8 okë ujë me 2 okë açid karbolik 5 perqindsh. — Pos ktyne kaa tjera lanje qi do t' perdorohen me izen t' heqimit. –

Veç t' gjith kto lanje janë helm e duhet mos me i pii.

7. Çka do t' bâjnë sherbtorja o sherbtori qi sherben t' koleruemit.

Âsht praa detyra e sherbtores posë sherbimit qi t' i bâjnë t' ligut t' keen mukajet edhè mos me lânë krymat me dalë jashtë odet, por aty per aty me i mytë me lanje qi thame. Per ket meramë praa duhet me punue kshtu: n' odë t' ligut duhet me majtë dyy ênë, njênen per t' vjellët e tjetren per t' shkueme barkut,

e por saa i ligu t' fillojn me qitë n' njênen o n' tletren duhet me t' shpejtë me i hjellë sypri ênve mos tjeter gelqere t' paa shueme pluhun, por t' fresktë, osè açid karbolik 5 perqindsh, tui e perzië masandei handrakun me nji shkop. Me i derdhë kto dyy ênë m' nji tjeter mâa t'malle e me i lanë 2 sahat, mas ktii arallek do t' derdhet n' gropë qi pastafat do t'çilet, kshtu mikrobi shuhet.

Duhet me majtë n' odë t' ligut edhè nji ulishtë t' mushun per gjysë me fii, ujë sapunit asè lang açido karbolik 1 perqindsh; n' të zhyten t' gjith petkat qi i ligu perdoron n' elgatë, e do t' mahen mrend per dy sahat, e masandej do t' shtryllen e do t' lahen.

Sherbtorja do t' kerkojnë me mukajet edhe sende t' vogla qi gjinden n'odë t' ligut e qi munden me kenë perlye; kto si tjerat do ti lagun me lanjie. Ne kioftë qi bâhet i kaa mujtë me u ndyë donji takam i asaj odë osè e shtrumja, do t' lahen copët e handrakueme me nji pecë t' lagun n' açid karbolik, e kyt pecë me e zhytë mandei n' ulishtë qi thame.

Lugët, thikat, pirûjt, çenijat, gotat etj. nuk do t' qiten jashtë odet t' ligut per paa i shtîi n' ujë t' vluëm per nji çerek sahatit.

Nuk do t' hinë qej o mica n' odë t' ligut, me pasë mukajet me majtë lerg edhè miizat, e t' gjitha ênët t' keen kapakun e vet.

Sherbtorja o sherdtori do t' largohet kuer i ligu merr me u kuell o teshë, pse tuej ndèj afer mundet qi e pikon n' gojë.

T' keet mukajet me shperlaa gojen shpesh her n'ditë me ujë e ufull e t'ruhet mos me vûe gishtat e ndyët n' buzë.

Sherbtorja nuk do t' hanë n' odë t' ligut, e para se t' dalë jashtë do t' zdeshin petkun qi per sypri tjerave baan e m' e lanë n' odë t' ligut. N' prak t' derës do t' majnë nji rragnicë t' lagun me asi lanjesh, e ky rrag i viën sherdtores me shîi kamët abolla mos t'skhojnë tui mjellë njeti krymat e kolerës. Kuer sherbtorja kthen prep tu i ligu do t' veshin ato petka qi per para i sdeshi n' odë t' ligut.

Kuer sherbtorja ndrohet e n' kamë t' sajë vjen tjetra, kjo do t'bâjnë kreit at sherbim si kaa bâa e para.

Ne kjoftë qi i ligu âsht jashtë rrezikut duhet prep per dyy javë rresht me i qitë ato lanje n' handrak qi bân, tuej fillue prejë asajë ditë qi kaa bâa maa mirë, e sherbtorja do t' bâjnë mukajet per vedi si per para, ose me shkue mas kshilleve t' heqimit.

Ne kioftë se i ligu shndoshet krejt, ky do t' lajnë korbin e floktë me ujë t' vokët e sapun, ose me bâa bajë. T'veshin petka t'dlira para se t' perzihet me tjerët; e kshtu do t' bâjnë edhe ajo qi i kaa bâa sherbimin.

Kuer i ligu des âsht jasak m' e marrë ngrykë o me e qitë jashtë odet; fmiit sidomos nuk do t'avriten. S'duhet laa as veshë por me e shtii n' arkë mas urdhunit t' heqimit.

8. Si duhet m' e majtë oden e t' ligut mas t' shndoshunit o deket?

Do t' zhyten t' tânë teshat e t' ligut n' fîi o n' ujë t' sapunit, kshtu edhè teshat e sherbtores, e do t' lêhen, n' at lâng per gjysë ditet e masandei duhen laa. Dyshekun, perpara se me i hjekë kashten o leshin prejë faqes, duhet m'e laa at pelhurë me fîi o me ujë sapunit, e masandej m' e zjerrë kashten e m' e djegë m' nji vend t' aferm.

Sendet qi nuk zhyten nder lanje munden m' e u dlirë, tuej i ferkue me shparcë t' lagun n' ufull t' fortë o nder tjera lanje, e kto veç me i laa mas kshilleve t' heqimit.

Dritoret e mobilat e dyert e odës do t'ferkohen sypri me nji shparcë t'lagun n' açid karbolik 5 perqindsh, o me tjera lanje qi t'thonë heqimi, mobilat qi jan paa bojë munden me u laa me fîi o ujë e sapun.

Odës do t' i nepet sherbet me gelqere t' freskët. Duhet me laa shtrojen me fîi t'vluame; nder hajate me qitë ujë e gelqere.

Massi t' bâhen gjith kto hysmete nuk duhet me ndêjë n' at odë per disaa dit e me i lânë dritoret çilë.

Kshtu duhet me punue edhè n' odë t' atii t' ligut qi per munges t' hysmetit ja dasht me shkue n' spital.

Shtypshkroja «*Nikai*»
Shkoder 1911

BKSH